

NOTA BIOGRÀFICA DEL DR. SALVADOR VIVES I CASAJUANA

PER

PERE GABARRÓ

El Dr. Salvador Vives i Casajuana nasqué el 1886 a Sant Vicenç de Castellet. Es llicencià en Medicina a la Facultat de Medicina de Barcelona el 1909 i es doctorà a Madrid l'any 1921.

Era un home d'una cultura general molt extensa, especialment de formació francesa, tant en el terreny literari i filosòfic com en el camp de la Psiquiatria.

Psiquiatria des d'un principi d'exercir la carrera, fou deixeble i amic del Dr. Martí i Julià amb el qual col·laborà tant en el sanatori psiquiàtric de Sant Boi, com a l'Institut frenopàtic de les Corts, a Barcelona.

El 1916, en temps de la Mancomunitat de Catalunya guanyà la Direcció del Manicomi de Salt. Per cert que això fou en temps del General Primo de Rivera, el primer dictador. Durant les oposicions el Dr. Vives parlava sempre en català, tot i l'enmurriament d'algú del tribunal i tot i que li donaren la plaça, sabé que fou solament per un vot de majoria (possiblement pel seu daler de fer-ho tot en català). Renuncià a la plaça que fou convocada novament. S'hi presentà i l'aconseguí aquest cop sense traves.

Des de Salt treballà no solament en l'organització del manicomí, sinó que féu estudis sobre l'alcoholisme a la província de Girona; sobre el règim alimentici dels malalts mentals; sobre la profilaxi de les malalties mentals i sobre l'organització de l'assistència psiquiàtrica.

L'any 1920 fou comissionat per la Mancomunitat de Catalunya per a estudiar els serveis psiquiàtrics i l'assistència familiar a França, Itàlia, Suïssa i Bèlgica i el Dr. Vives reconegué que «foren els psiquiatres francesos els qui m'han guiat i m'han evitat els passos falsos en la brossa inextricable de les psicosis i neurosis».

El Dr. Vives, home íntegre i profundament catalanista, quan vingué la dictadura de Primo de Rivera i la Mancomunitat es convertí en una entitat governativa, renuncià els càrrecs oficials que tenia. Deia: «L'adveniment de la Dictadura i la instauració de la Mancomunitat governativa, amb la qual la meua condició d'home liberal i de catalanitat m'impedia de col·laborar, em feren renunciar a l'obra que propugnava».

Més tard, instaurada la República pel vot popular i convertida la Mancomunitat en la Generalitat de Catalunya, el Dr. Vives es reintegrà a la feina que havia començat.

Fou, a més, nomenat Cap dels serveis de Psiquiatria de la Generalitat de Catalunya, on treballà amb l'entusiasme i eficàcia de sempre. Es constituí el «Patronat dels malalts psíquics» que inicià a casa nostra l'estructuració i assistència psiquiàtrica a nivell europeu.

Tot va perdre's amb l'alçament de Franco.

Veus aquí un fet que es repeteix a través de la història i és que els enfonsaments polítics irregulars, porten sempre com a conseqüència el retràs o la destrucció d'institucions preparades conscientment a través d'anys d'esforços i d'intel·ligència. Avui dia, a l'any 1976, l'organització psiquiàtrica de Catalunya està més endarrerida del que estava en temps de la Generalitat de Catalunya. Per segona vegada una segona dictadura havia interromput la tasca feta pel Dr. Salvador Vives.

La producció científica del Dr. Vives fou extensa i important. Apart dels treballs que hem citat abans, en féu d'altres sobre la ciclotímia; l'esquizofrènia; les neurosis en general; les personalitats psicopàtiques; sobre la paràlisi general; sobre l'organització d'establiments psiquiàtrics, etc.

Un treball seu publicat el 1916, quan era director del sanatori de Salt, és encara avui d'actualitat. Escrivia el Dr. Vives: «L'ús feliç de mitjans del tot psiquiàtrics en el tractament d'un cert nombre de malalties mentals, és un fet establert i adquirit. Qui ha viscut intensament la clínica psiquiàtrica, considera com una heretgia esfereïdora l'afirmació tan sovint repetida que no hi ha psicoteràpia de les malalties mentals... Poden fer totes les reserves que vulguin respecte a la valor curativa de la terapèutica psíquica en les malalties mentals, però no li poden negar un real i eficient poder modificador».

L'any 1937, en plena guerra civil i com a representant del Go-

vern de la Generalitat, assistí al segon congrés internacional d'Hygiene Mental celebrat a París, on presentà el programa sota el títol «La reforma de l'assistència Psiquiàtrica a Catalunya».

Sobre el mateix tema encara l'any 1962 publicà un treball: «Aspectes de les oscil·lacions de la psiquiatria en relació amb la sociologia» on s'ocupà en forma viva dels factors socials en les malalties psíquiques.

El Dr. Vidal i Teixidó, parlant del nostre biografiat¹ escrivia: «Les activitats que Vives posà en marxa des de la Generalitat de Catalunya, encara no han estat superades. Millor dit: La Psiquiatria Catalana després de la regressió de la postguerra civil, no ha retornat encara, al nivell que havia assolit en l'època de la nostra Generalitat».

Crec que val molt la pena de comentar un dels seus últims treballs sobre «La involució psíquica funcional» on fa un estudi detingut de les qüestions geriàtiques.

Parla de les èpoques de la vida: el Creixement, la Maduresa i la Senectut. Fa una diferenciació capital entre la vellesa dels òrgans del nostre cos i l'estat del nostre cervell (que domina tots els altres). Si a vegades hi ha paral·lisme entre el cervell i el cos, d'altres vegades el cervell es manté bé, mentre el cos envelleig.

Menciona que les cèl·lules cerebrals no es reproduïxen, mentre que les de la resta de l'organisme poden renovar-se per reproducció. Per això afirma que l'esdevenidor de les cèl·lules cerebrals està pre-determinat en l'embrió fetal.

Així s'explica que hi hagi ancians l'organisme dels quals presenta tots els símptomes de la decrepitud i en canvi llur intel·ligència es manté íntegra. El procés de senectud pot determinar una involució dels òrgans del cos i respectar el cervell.

Cita el fet que els grans descobriments matemàtics han estat fets per homes de menys de 30 anys i que en canvi importants obres literàries, científiques i artístiques han estat fetes per homes a l'edat de la Vellesa.

Cita, entre altres, que Rodin als 80 anys seguia esculpint amb la mateixa traça de sempre; que Voltaire —que segons les cròniques diuen que el seu cos era demacrat, descarnat, reduït a l'estat d'es-

¹ Vegis: RAMON VIDAL I TEIXIDOR, "Record de Salvador Vives i Casajuana", publicat per la Societat Catalana de Biologia l'any 1967.

quelet—, als 81 anys corregí les seves obres en 40 volums; que Joan XXIII als 83 anys publicà el trascendental «Pacis in Terris» i que Pau Casals, passats de bon tros els 80 anys, encara fascinà l'auditori amb el seu violoncel.

Menciona Ciceró, que en el seu llibre «De la Senectut» diu que és en el caràcter i no pas l'edat on rau el fonament de les lamentacions dels vells. Recorda que hi ha els qui conserven una bona eficiència intel·lectual fins a una edat avançada i que han restat curiosos, disposats a meravellar-se i àvids d'adquirir nous coneixements; hom podria dir que han estat estudiants tota la vida.

Recordem-nos, afegeixo jo, de Pau Vila, que al 94 anys encara porta una vida molt activa. Recordem igualment al Dr. Fonseré que als cent anys, feble de la vista i de l'oïda, conservava una claretat mental envejable i una escriptura, petita de dimensions, però claríssima i ben pensada.

El Dr. Vives es casà amb una empordanesa, Concepció Alemany i Vall, dona molt activa i emprenadora, molt afeccionada a la música. Tenia recollits 15 quilograms de programes de concerts musicals. Tenia una afecció cardíaca. Anà a Suïssa a refer-se, però no tardà a morir. No tingueren fills. El Dr. Vives morí de malaltia curta, el 15 de maig de 1965, als 79 anys.

Home ric, deixà la seva fortuna, fent-los hereus universals, a Antoni Bergós, Josep Iglésies, i Tasis i Marca, els quals decidiren crear la «Fundació Salvador Vives i Casajoana» que a Madrid retingueren dos anys per aprovar-la i que inicià les seves tasques el 15 de gener de 1968, precisament pocs dies després de la mort d'un dels hereus, Tasis i Marca, que morí a París pel Nadal de 1967.

Aquesta fundació té publicats fins ara 42 llibres d'interès general, de valor històric i d'investigació. No puc pas detallar-los tots però per a fer-se'n càrrec en citaré quatre:

1. *El cant Gregorià. Un model de música religiosa*, pel Pare Miquel Altissent, amb pròleg del Pare Cassià Just.
2. *Poemes hebraics de jueus catalans (Segles XI-XV)*, per Eduard Feliu i Mabres i Jaume Riera i Sans.
3. *Quatre dones catalanes*, per Roser Matheu.
4. *Pels camins de la Història*, per A. Duran i Sanpere.

FINAL

Salvador Vives no solament s'interessà per la Psiquitria, sinó que tingué una vida activa dintre d'institucions mèdiques. Fou Vice-president primer de l'Acadèmia Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears; Secretari general del Sindicat de Metges de Catalunya i Balears; un dels fundadors de la Mutual Mèdica de la mateixa entitat; Secretari general de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana, i finalment fou Secretari General del Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, celebrat a Perpinyà el 1936, poc abans de l'alçament de Franco contra el Govern de la República.

Fou, doncs, la vida del Dr. Vives una vida intensa dedicada principalment a la Psiquiatria, però al mateix temps a altres activitats mèdiques en general i sempre posant per damunt de tot la seva catalanitat incorruptible.